# ETICĂ PROFESIONALĂ ŞI INTEGRITATE ACADEMICĂ ÎN ACTIVITATEA ISTORICULUI

***Adelina MARIAN,***

studentă, anul IV, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 174:930-051 E-mail: ademarian21@gmail.com

Subiectul eticii profesionale și integrității academice în activitatea istoricului abordează fundamentele morale și profesionale ce ghidează specialistul în diverse domenii, de la cercetare la predare, de la achiziția și colectarea datelor la analiza și interpretarea informației. Într-un context marcat de pericole și provocări, precum manipularea informației și propagarea informațiilor distorsionate, se impune necesitatea unui set de norme etice clare, bazate pe obiectivitate, onestitate, responsabilitate față de surse și respect pentru diversitatea interpretărilor istorice. Istoricul este chemat să analizeze critic și imparțial sursele, să evite prejudecățile, plagiatul și să mențină o relație profesională deschisă cu publicul și colegii de breaslă. Prin urmare, lucrarea noastră propune identificarea principiilor etice fundamentale, analiza dilemelor întâlnite, evaluarea impactului unui cod de etică profesională și, cel mai important, redactarea unui proiect de cod pentru istoricii din Republica Moldova.

Etica este definită ca o ramură a filosofiei ce studiază principiile morale și comportamentul uman, având o profundă legătură cu idealurile democratice și drepturile omului. Deontologia, ca subdiviziune a eticii, vizează regulile și obligațiile specifice unei profesii și se exprimă, adesea, în coduri de conduită profesională. În paralel, integritatea academică se referă la comportamentul etic în mediul universitar și de cercetare, fundamentat pe respectarea riguroasă a standardelor intelectuale. Toate aceste concepte converg în ideea că o activitate profesională, precum cea a istoricului, trebuie să fie ghidată de norme clare, asumate conștient și respectate pentru menținerea credibilității științei și încrederii publicului. Or, „[o]amenii care exercită funcții profesionale similare sau identice își elaborează tradiții specifice și se unesc în baza unor principii de solidaritate profesională, care sunt în stare de a păstra reputația grupei profesionale date”. [3, p. 399]

Etica profesională și integritatea academică a istoricului sunt, în mod indubitabil, indispensabile pentru asigurarea unui demers științific responsabil și fidel realității. Istoricul se confruntă cu dileme complexe, de la selecția și interpretarea surselor, până la presiuni ideologice sau politice. A fi istoric înseamnă a munci cu conștiință, a apăra memoria colectivă și a proteja demnitatea umană printr-o abordare reflexivă și etică a cunoașterii. În acest sens, profesia devine nu doar un exercițiu intelectual, ci și unul profund moral, care cere vocație, discernământ și un angajament constant față de valorile umane și sociale.

Îndemnurile morale, precum „Fii sincer!”, „Fii cinstit!”, „Fii demn!”, „Fii curajos!”, „Fii generos!”, „Fii recunoscător!”, „Fii loial!”, „Fii bun!”, „Fii drept!”, „Ajută-ți aproapele!”, „Respectă-ți părinții!”, „Crește-ți copiii așa cum se cuvine!”, „Respectă-ți întotdeauna promisiunile!” [1, p. 23] sunt valori importante, însă pentru a deveni norme trebuie să fie ghidate de o înțelegere clară a naturii umane și a responsabilității profesionale. Alegerea binelui reflectă manifestarea naturii autentice a omului, în timp ce răul reprezintă o abatere de la aceasta. În cazul istoricului, falsificarea sau manipularea adevărului contrazice însăși esența acestei meserii. Din aceste considerente, credem cu fermitate că adoptarea unui cod etic al istoricului ar contribui la protejarea patrimoniului, la combaterea plagiatului și manipulării surselor, la reglementarea relației cu publicul și la asigurarea transparenței în cercetare. În același timp, suntem conștienți și de dificultățile unui atare de demers: diversitatea profesională, riscul de birocratizare sau limitarea autonomiei academice. Cu toate acestea, asumarea voluntară și conștientă a unui cod de etică este văzută drept un act de maturitate profesională și o garanție pentru dezvoltarea responsabilă și umanizată a domeniului istoric.

În acest context, necesitatea elaborării și asumării unui cod de etică al istoricului în Republica Moldova este absolut indispensabilă, fiind expresia unei conștiințe colective profesionale și un instrument al responsabilității etice în cercetare și comunicare. Codul ar oferi un cadru moral comun într-o comunitate profesională în care istoricul nu este doar un tehnician al faptelor, ci și un mediator între trecut și prezent, între memorie și dreptate. Într-o societate în care informația istorică a fost adesea manipulată, codul ar contribui la recuperarea credibilității profesionale, la consolidarea unei culturi a autonomiei și integrității academice. Asociate firești ale demersului sunt o serie de riscuri, precum subiectivismul, politizarea sau presiunile ideologice. Drept urmare, se reafirmă ideea că istoricul are datoria de a face dreptate trecutului.

Exemplele bune de practici provin din domenii conexe, unde există coduri și standarde, care reglementează cercetarea, protejarea patrimoniului, respectul față de comunități și transparența. Printre aceste exemple se numără Codul de etică al Societății Americane de Arheologie, Codul ICOM pentru muzeologie, Codul arheologilor din Republica Moldova, Standardele Asociației Internaționale a Arhiviștilor ș.a. De asemenea, un model pertinent constituie propunerea Codului de etică a istoricului, realizată de Antoon de Baets, unde sunt evidențiate valori fundamentale ale istoricului precum libertatea, integritatea, respectul și democrația. Acest cod servește atât profesioniștilor, cât și publicului larg, fiind un reper pentru drepturile și responsabilitățile istoricilor. Atrage atenția articolul 18 „Democrația”, care stipulează că „istoricii trebuie să susțină democrația pentru că o societate democratică – o societate care recunoaște și respectă drepturile omului enunțate în Declarația Universală a Drepturilor Omului – este o condiție necesară pentru o istoriografie solidă. De altfel, o istoriografie solidă reflectă și întărește societatea democratică” [2, p. 195].

În proiectul „Codului de etică și conduită profesională a istoricului” am relevat respectul pentru surse, transparența și responsabilitățile în accesul și utilizarea

informațiilor, precum și dreptul la memorie și libertatea opiniei. La fel, sunt incluse principii fundamentale precum independența, imparțialitatea, obiectivitatea, integritatea academică, profesionalismul și corectitudinea. De asemenea, se prevede crearea unui Consiliu de Etică și Integritate Academică responsabil de monitorizarea aplicării codului, investigarea abaterilor și promovarea educației etice în domeniu.

În fine, într-o societate în care trecutul este adesea revendicat și instrumentalizat, istoricul trebuie să-și păstreze o busolă etică fermă, asumându-și responsabilitatea de a contribui la o conștiință colectivă critică și echilibrată. Etica profesională și integritatea academică reprezintă pilonii fundamentali ai muncii istoricului, asigurând credibilitatea, rigoarea și relevanța cercetării istorice. Elaborarea unui cod de etică și conduită profesională devine astfel un instrument necesar pentru susținerea integrității, prevenirea abuzurilor și adaptarea la schimbările sociale și tehnologice. Deși pot exista dificultăți în implementare, asumarea unui ethos etic profund și responsabil este vitală pentru ca istoricul să-și îndeplinească misiunea cu onestitate și demnitate intelectuală, garantând relevanța și credibilitatea cunoașterii istorice în societate.

**Referințe:**

1. CAPCELEA, V. *Etica și comportamentul civilizat*. Ediția a II-a, București: Pro Universitaria, 2022.
2. DE BAETS, A. *Responsible History*. New York: Berghan Books, 2009.
3. MOVILEANU, P. *Etica și cultura profesională*. Chișinău: Tipografia UPS „Ion Creangă”, 2020.

*Recomandat*
***Mihail BĂȚ**, dr., conf. univ.*